

F O A I E

пептръ

МИШТЕ, ШИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 36.

Luni 7. Septembrie.

1842.

ЧЕ СЪ ФІЕ КЪ РОМЪНИ?

(Капет.)

Ачеі аї поцрїї четиторї, карїї кѣпоск de аіреа атѣт пѣмѣрѣл, кѣт шї пѣтереа doveзілор шї а докѣментелор, кѣ каре Ромѣнїї дїцї спрїжонеск атѣт векітеа лор дї Цѣрїле ачестеа, кѣт шї романїтатеа, вор кѣпоаше преа пе лесне, кѣмкѣ еѣ аїчї стрїмторат шї de лок шї de дїспре-цїзрѣрї, авїа ам пѣтѣт дїсетна пе а треїа парте дїн ачелеш, дѣпѣ каре грѣвеск а трече ла алтеле.

Компатрїоцїї поцрїї de партеа кон-траріе ісвеск маї дїколо дї змїліта рѣ-гѣмїнте а Ромѣнїлор шї дїгѣт а зїче, кѣ:

II. Докѣментѣл дела 1437, дїтрѣ каре Павел Магнѣс се пѣмене стегарїѣл зпї-версїтѣцеї (овїцеї) лѣкѣиторїлор Магїарї шї Ромѣнїї, пѣ доведеше нїмїк пептрѣ врезо дрепт деосївїт ал нацїеї ромѣлещїї, дїн прїчїнѣ, кѣ аколо прїн Universitas пѣ се дїделеце зп стат рекѣпоскѣт сѣ зїчет лецїзїтїв, чї пѣмаї о комѣнїтате сїмплѣ пе ачї дїколо, кѣ атѣт маї вѣртос кѣмкѣ:

III. Деспре прївїлецїѣл дела Ст. Стефан дат Ромѣнїлор пѣ се цїе нїмїк сїгѣр, дїн прїчїнѣ кѣ, лѣкѣрѣ de мїраре, Сѣлдер с'аѣ дїдоїт деспре фїїнда лѣї.

IV. Дїпнаїнтареа шї дїппѣлцареа кѣ-торѣа вѣрѣвацї ла постѣрї шї рангѣрї тарї пѣ доведеше пептрѣ дрептѣл de стат ал нацїеї ромѣлещїї, дїн прїчїнѣ кѣ ачеї вѣр-ѣвацї п'аѣ дїпнаїнтат сѣпт пѣме de Ромѣн, чї пѣмаї ка повїлі (пемешї), лѣкѣрѣ че с'аѣ дїтѣмплат дї Цара ачестеа шї зпор Боемї, Полонї, Францозї, Баварецї ш. а,

Преа фрѣмос Домнїлор! Ачесте треї пѣпкѣтѣрї сѣпт de о патѣрѣ, сѣ ле кѣпрї-дем шї пої ла зп лок шї сѣ арѣтѣм, кѣ воїнд а апѣне пе Ромѣн, тѣїецї копачѣл шї сѣпт пїчоареле алтора. Фїе аша кѣм зїчецї Двоастрѣ, докѣментѣл дела 1437 сѣ пѣ плѣтїаскѣ нїмїк пептрѣ Ромѣнїї; а-тѣнчї ачелеш пере шї пептрѣ Магїарї, їар дїтр'ачеа Ромѣнїї тот п'аѣ пердѣт нїмїк прїн трѣпсѣл. Кѣ тоате ачесте пої ам шї арѣта лесне, кѣ Vexillifer (сте-гарїѣ) а кѣтѣреї зпїверсїтѣцїї дїсетна шї фѣчеа мѣлѣт; прїн зрмаре шї Universitas а кѣтѣрор нацїї. Іар че се цїне de прївї-лецїѣл дела Ст. Стефан дат Ромѣнїлор, деспре каре ворѣеше їсторїкѣл Праї, їар Сѣлдер фѣрѣ нїчї о доваѣ вреа а'л скоате de фавѣлѣ, зїкѣнд кѣ Праї пѣ'л аѣеа ла мѣлѣ: пої рѣспзидем, кѣ ачеї Магїарї шї Ромѣнїї дела 1437 асѣпрїдї de епїскопѣл романо-католик de атѣнчї шї сїмїдї а плѣтї

зечвіелі ші спортъле шоарте греле, тре-
взіа съ ші кѣпоаскъ тѣлт маі віне пріві-
леціѣл ші дрептѣрїле сале, декѣт Сѣлдер,
каре дѣпъ алте маі патрѣ сѣте де ані вор-
еще нѣмаі дїн вѣнт. Ведещї дар Domni-
лор, къ Длорвоастре въ маі плаче сѣпер-
фічіалїтатеа декѣт поаѣ, пе каре пе лн-
віповѣщїці астфелїѣ.*) — Анпаїнтареа вѣр-
вацілор Ромѣні лн веакѣрїле трекеѣте ла
постѣрї ші рангѣрї нѣ доведеще нїмїк пен-
трѣ націа ромѣнеаскъ? Еѣ зїк, доведеще
шоарте тѣлт, ва тот. Іатъ кѣт. Лн ле-
ціле фндamenteале а статѣлї Трансілва-
ніеї кѣт ші лн алте хрїсоаве пѣвлїче, дїн
веакѣрїле челе дїнтѣїе а їнтрѣрїї Магіарї-
лор, їар маі вѣртос дела лнчепереа зпї-
реї челор треї нації трансїлване, адекъ
дела 1438 ші пѣлѣ тѣрзїѣ дѣпъ 1557 нї-
кѣрї нѣ се нѣтеск алте нації, декѣт нѣ-
маї націа сѣкѣїаскъ ші націа сѣсаскъ, їар
де маігарѣ, прїн зрмаре нїчі де чеа ро-
мѣнеаскъ ка нації аша нѣмїте нѣ се фаче
нотенїре, чї нѣмаї де повїлі, адекъ де
нотенїшї, адекъ де націа Боїерїлор. Дїн че
прїчїнѣ аша? Пентрѣ Двоастрѣ ар фї преа
де прїсос а о спїне, копвїншї фїїнд, къ о
щїці шоарте віне, нѣмаї де адї спїне о маї
дес. Токма лн ачеї ані 1436—38 цѣранїї
тѣпчїторї де пѣтѣнт дѣпъ тѣлте рѣгъ-
чвї шї ремонстрѣції фѣкѣте пентрѣ зшѣ-
рареа де грелеле тѣкѣторїї шї де тїра-
нїїле повїлілор (Магіарї шї Ромѣні) по-
вѣщїці де треї корїфеї Антонїѣс Магнѣс
дела Бѣда, Joannes Мештер дела Кѣлѣж
шї сѣс нотенїтѣл Павлѣс Магнѣс дела
Baidaxaza, аѣ ревелат кѣтплїт асѣпра про-

прїетарїлор де пѣтѣнт шї аѣ фѣкѣт вѣї
де сѣнїце, лнкѣт повїлії лнчепѣсерѣ а пѣ-
шї ла лнвоїелї къ цѣранїї. Лнтр'ачееа
цѣранїї ла Кѣлѣж фѣрѣ вїрїції, Антонїе фѣ
оторѣт шї алці поаѣ соці аї лѣї фѣрѣ
транїї лн цепе ла Тѣрда, їар орашѣл Аїѣ-
дѣл, каре се vede а фї фост грѣѣ компро-
мітат, лн 15. Дек. 1437 фѣ арс*). Кѣ
тоате ачестеа се vede, къ ревелїа тот нѣ
с'аѣ потолїт; кѣчї лн 9. Іан. 1438 по-
вїлії рѣгарѣ пе Сасї, ка съ грѣвїаскъ а
венї лнтр'ажсторїѣ ад exstirrandos infi-
deles rusticos, адекъ спре а стерпї пе не-
кредїношїї Цѣранї. Ревелїї де ачестеа
с'аѣ маї лнтѣтплат шї дѣпъ ачееа коман-
дате тотдеаѣна де кѣте зп Днѣгѣр саѣ Сѣ-
кѣїѣ, кѣт аѣ фост Сѣкѣїѣл Георгїе Дожа,
пе каре Іоан Заполїа лн арсе пѣїндѣл
лн трон де фер. Де аїчї зрмѣ, къ по-
вїліїтеа дїн ачелеа веакѣрї, пе авѣнд нїчї
зп bold націонал, фѣрѣ а маї деосїбі на-
ціоналїтѣдїле лнтре Цѣранї, словезї кїар
прїн леці чеа маї кѣтплїтѣ апатѣтѣ асѣ-
пра компатрїодїлор сѣї Ромѣні шї Ма-
гіарї, фѣкѣндѣї ровї лн фортѣ, префѣ-
кѣнд пе оатен лн лѣкрѣрї, лн мобїлії,
де кѣтпѣрат шї де вѣндѣт. Де аїчї апої
шї че е дрепт, лнкѣ шї дїн фрїка Тѣрчї-
лор се пѣскѣ пе-апѣрата тревзїнѣѣ, де а
се зпї, нѣ Магіарїї саѣ Ромѣнії, чї нѣмаї
повїлії адекъ воїерїї ачелор нації, къ Сасїї
шї къ Сѣкѣїї, карїї лнтр'ачееа къ тот дре-
птѣл се пѣтеа нѣмї нації, дїн прїчїнѣ, къ
пе пѣтѣнтѣл крѣїеск знде сѣнт Сасїї,
кѣт шї пе пѣтѣнтѣл сѣкѣїеск нїчї пе
ачелеа времї нѣ се афла їовації, нїчї ровї.

*) Blätter Nr. 36.

*) Bezī Edep Obs. crit. pag. 72, 73, 74.

Спре аdevъръа ачестор кэвѣнте але поа-
стре въ рэгъм дескѣдеці кѣар пе Eder ал
Двоастръ къ акървѣ скрѣерѣ воѣдѣ а не вате
шѣ ведѣ vedea, къ дп веакърѣме трекуте
Ромѣнъа ка повѣл дп Трансѣлванѣа авеа
дптокта ачелеашц дрептрѣрѣ, пе каре ле а-
веа Магѣаръа, дпн протѣвъ Магѣаръа не по-
вѣл токта аша ера осжндѣт ла ѣовъдѣе шѣ
ровѣе, ка шѣ не повѣлъа Ромѣнъа. *) Iar
кэткъ дпн пацѣа ромѣнеаскъ дп веакърѣме
трекуте се лэпта шѣ пэтеа ажэвѣце фоарте
мѣлдѣ ла повѣлѣтате шѣ ла рангѣрѣ дп
Трансѣлванѣа, ачеаства доведѣеце ѣсторѣа, каре
пэтеце Ромѣнѣ дп пост де гвѣрнатор
шѣ канцеларѣв (везѣ пе ѣсторѣкѣа Волфганг
Бетлен), прекъм шѣ о мѣлдѣе де дѣплог-
ме повѣлѣтаре але фамѣлор, дптръ каре
краѣа скрѣе кэрат: *Damus valacho nostro.*
Пѣлъ астъзѣ сжнт маѣ мѣлте сате дп Цара
поастръ, але кэрор лѣквѣторѣ дэпъ времѣ,
саъ тоцѣ, саъ о парте дпн трѣншѣ аъ шѣ
дшѣ пѣстрѣазъ дѣпломеле лор повѣлѣтаре.
Кѣлѣторѣдѣ маѣ алес прѣн пѣтжнтъа Фъ-
гърашѣлѣ, прѣн комѣтатъа Хэнедоарѣ, а
Дѣвѣжѣе, а Тързеѣ, прѣн дѣстрѣктъа Кѣо-
аръа шѣ а. шѣ въ ведѣ дпкредѣнга деспре
але поастре кэвѣнте. **) *Din* о парте вэпъ

*) Anno 1557 1-ша Junii Thordae. „Postquam
fideles nostri, Universitatis trium nationum
Transsilvaniae, Nobilium, Sicularum, Saxo-
num etc. Eder in notis critico-historicis ad
supplicem libellum Valachorum. Num. 15.
Item: Aio itaque Nationem Hungarum ne-
quaquam nationis suae respectu jure civitatis
Transsilvaniae gaudere, neque eo, quod si
doceatur, esse quempriam natione Hungarum,
eundem civem esse Transsilvanum continuo
intelligi. Idem quadam ratione de Sicularum
Saxonumque natione affirmo. Eder ibidem.

**) *Dat*рѣрѣ статѣстѣе сѣгрѣ деспре пѣтъръа по-
вѣлѣмеѣ ла поѣ аневоѣе се афлъ, — прѣчѣна е
кам п'ачѣ. — —

а повѣлѣмеѣ ромѣнещѣ (шѣ дпн фечѣорѣ де
попѣ) се организаръ пеаа 1763—5 челе
трѣѣ рецѣменте кэрат ромѣнещѣ де гра-
нѣцъ, шѣ тотъш черчетадѣ адънърѣле мар-
кале тѣкар дп ѣзрѣдѣкѣѣме ачѣ дпсепна-
те, — ведѣ vedea пѣтъроаса повѣлѣме ро-
мѣнеаскъ. Де аѣчѣ вртѣазъ, къ повѣлѣмеа
че дпн веакърѣ с'аъ алес дпнтрѣ Ромѣнѣ,
дпн времѣле веки пѣрърѣеа аъ рѣтмас рекъ-
поскътъ шѣ еа ка репрезѣнтантъ а патриѣѣ
дпн каре лѣквѣа, че ѣ дрепт пѣ шѣ а па-
дѣѣѣ, не птръ-къ пе ачѣаства пѣчѣ повѣлъа
ромѣнѣ пѣчѣ Магѣаръа пѣлъ ѣерѣ амалтѣерѣ
пѣчѣ де кэтм пѣ о кэвопѣеа, — афаръ пѣ-
таѣ, дакъ повѣлѣѣ авеа не-апѣрѣатъ трѣвѣп-
дъ де адѣче шѣ пе копнацѣоналѣстъа съъ
ѣовацѣѣ, ров, шеръ, ка съ шѣ версе сжп-
целе дпн контра вртѣншашѣлѣѣ. Аша дпн
артѣколѣѣ ѣнесрѣрекѣцѣоналѣ а Трансѣлванѣлор
дпн апъа 1463 колонѣѣ (ѣовацѣѣ, цѣтрапѣ)
Ромѣнѣ сжнт дпндаторадѣ дпнпрезѣпъ къ
чѣѣлалдѣ асе рѣдѣка ла рѣсвоѣѣ аequa lance.
Дпн вртѣнчѣна вѣтѣлѣе дпн вѣжнтѣл пѣжѣнеѣ
(ла Орѣжѣѣ) дпн апъа 1479, Окт. 13, внде
кѣзъръ 30,000 Търчѣ, о парте маре дпн
кѣлѣаа вѣрѣнѣдеѣ се венѣ Ромѣнѣлор, карѣ
къ ачѣст прѣлеж десвѣлѣръ о вѣрѣвѣдѣе шѣ
дшѣ вѣрсаръ сжпцеле не птръ патриѣ ка
орѣ каре алдѣѣ, прекъм ачѣаства пѣчѣ Двоа-
стръ пѣ о пѣтецѣ тѣгъдѣѣ.

Din ачѣстѣа пѣдѣне пѣлъ ачѣ арѣтѣте,
авѣм пѣдѣжде, къ четѣторѣѣл се поате
лесне копвѣнѣе, кэткъ пацѣа ромѣнеаскъ
дпн веакърѣ дпн веакърѣ дескѣнд лѣквѣѣеце
дпнпрезѣпъ къ Магѣарѣѣ шѣ къ Сасѣѣ, дпнѣлѣт
ачѣеаш авъ о фортъ де окърѣвѣре арѣ-
стократѣко-монархѣкъ дпнпрезѣпъ къ Магѣарѣѣ,
фѣ рекъпоскътъ дпн повѣлѣмеа са де
стат шѣ лѣъ парте ла кэрѣл дпнѣтѣмплъ-

рілор ачестей патрії. Антр'ачеа тотъш пої кь ачестеа пѣ воім а дптрї, кь паціей ромѣнеці дп веакѣрїе че трекаръ іаѣ фост перїна моале дп Трансїлванїа, пічі декѣм пѣ; шї пої вом доведї маї жос, кь ачеа че зіче пѣблїчїстѣл Сас (Blätter Nr. 36 ф. 260), кѣмкѣ челелалте пації аѣ трактат пе Ромѣні песте тот віне, есте кь тотѣл неадевѣрат, дп протївѣ (шї че сѣ маї аскѣндем кѣїеле дп сак?), прекаръ есте доведїт, кь дела інтрареа Сасїлор дп Трансїлванїа шї пѣлѣ астѣзі, с'аѣ хрѣпїт шї с'аѣ дптіне о зрѣ маї непрекарматѣ дптре еїшї дптре элементѣл маїгар, аша пе ромѣнїме аѣ петрекарѣто тоате челелалте пації дп веак дп веак кь дестѣлѣ зрѣ. Спре а доведї ачеаста, сѣ лѣшм іарѣш алте доаѣ пѣкарѣрї, кь каре сѣптем вѣтѣдї. Се зіче адекѣ дп контра кѣвїнтелор рѣгѣмїнтеї Ромѣнілор, кѣмкѣ

V. Релїціа греко-рѣсѣрїтеанѣ а Ромѣнілор атѣт дппїнте де реформаціе (1521—30), кѣт шї дѣпѣ реформаціе аѣ фост пѣмаї сѣферїтѣ дп Трансїлванїа дптокма ка шї а Овреїлор, — шї кѣмкѣ челелалте партїде релїціоасе п'аѣ прїгонїто пе ачеле времї кь вѣрсаре де сѣпце, Ромѣні аѣ сѣ тѣлѣтѣаскѣ їзвїреї де омебіре а челорлалте пації коплѣкѣїтоаре. Дпн каре прїчїнѣ

VI Ромѣні сѣ пѣ кѣртіаскѣ асѣпра артїколор трекарѣ дп кондіка лецілор патріей (везї шї маї сѣс), прїп каре націоналітатеа шї релїціа Ромѣнілор е декларатѣ де сѣферїтѣ пѣмаї пѣлѣ кѣнд ва пофті ачеаста вінеде Цѣрїї, пічі сѣ кѣтезе а тѣстра пе статѣрїе Цѣреї шї пе прїнциї чеї векі пентрѣ ачеле зрѣтѣрї але лор*),

дп прїчїнѣ, кь де шї леціле ачелеа сѣпт камаспре, Ромѣнії дпсѣ пѣ преа мерїта маї віне, а) пентрѣ-кѣ еї дптрѣрѣта пе повїліме сілїндѣо а пѣзі сѣрѣвѣторїе лор; в) кь Ромѣнії дела дпчепѣт аѣ фост оаменї рѣї, тѣлхѣронїї, зчїгѣторї, апрїнѣзѣторї, прекаръ се араѣ ачеаста дп о скрїсоаре а країслї Лѣдовїк дела а. 1366 шї дп алта а лѣї Владїслаѣ ла 1498 датѣ кѣтрѣ контеле де Боїн шї Ст. Цеорѣзѣ, шї іарѣш дп алта дпн ачелаш ап 1498 трїмїсѣ кѣтрѣ Вода Трансїлванїей Вартолемеїс Драгфї, впде се чїтеѣце: Quia vero nostri interest providere, ut hujusmodi malefactorum et nocivorum hominum temeritati et audaciae occurratur et ceteri exinde exemplum summentes a talismodi maleficiis reprimantur — шї іарѣш: continuo ubique in partibus illis Transsilvanis palam faciatis proclamari, ut ubicunque bonis hujusmodi Valachi furto, incendio et homicidio minas imponentes reperti fuerint, tales continuo captivare et iuxta eorum demerita et excessus cum omnibus hujusmodi sceler. . . eorum participibus jure et justitia mediante convictis poena condigna afficiatis “ Тот аша сѣпѣ о скрїсоаре дела 1511 кѣтрѣ Іоан Заполїа дп каре се зіче: „Miramur, unde tanta licentia illis pessimis hominibus (Valachis) sit concessa,“ адекѣ ромѣнеце: Ne мїрѣм, де знде Ромѣнілор, ачелор оаменї фоарте рѣї лі с'аѣ дпгѣдѣїт атѣта словозенїе. Дп сѣжрїшїт ла Конст. Апр. II. III. Т. 5. А. 2. Ромѣнії сѣпт пѣмїці „венетїчі, сілнїчі“ шї Конст. Апр. Едікт 44 лі се опреде пѣртареа армелор.*

Сѣракѣ їсторїе а патріей, пе че тѣнї аї маї ажѣнс! Орї кь Двоастрѣ Домнілор

*) Blätter Nr. 37. S. 267.

*) Blätter Nr. 38.

креденці, къ нѣчи тѣкар въ Ромѣнъ нѣ се афлѣ астъзи, каре съ кѣпоаскъ чеваш дѣн дѣтѣмплърѣ веакѣрѣлор че с'аѣ ротѣт а-сѣпра ачестеѣ патрѣи? Шѣ че вецѣ зѣче, да-къ поѣ дѣкъ вом скоате ла мѣжлок токма асеменеа с'аѣ шѣ маѣ аспре докѣменте дѣ-негрѣтоаре шѣ де карактерѣл челорламте пацѣи аѣ ачестеѣ Цѣрѣи? — Ноѣ дѣсъ маѣ дѣтѣтѣв тѣтѣрѣт ла зѣша поастрѣ.

Че вѣ се паре, кът траг ла кѣтѣпѣна дреапѣтъ скрѣсорѣле краѣлор сѣс арѣтацѣи, пе каре Двоастрѣ ле четѣдѣ Ромѣнѣлор спре аѣ рѣшѣна шѣ зѣмѣлѣ? Фоарте пѣцѣн, с'аѣ нѣмѣк. Съ дѣнчепет дела Лѣдовѣк I-леа. Ачест краѣѣ шежѣ пе трон дела 1542 пѣпѣ ла 1582. Шѣгерѣи пе ачест монарх пентрѣ тѣлтеле лѣѣ вѣрѣнѣде дѣл пѣтеск маре, дѣ-сѣ веакѣл пострѣ се дѣдоѣѣще фоарте, а да пѣтѣре де маре зѣвѣ вѣрват сѣнѣгр дѣн прѣ-чѣпѣ къ аѣ цѣѣт вѣрса сѣнѣче тѣлѣт. Де с'аѣ маѣ афлат шѣ алте дѣсѣшѣрѣ вѣне дѣн карактерѣл лѣѣ Лѣдовѣк, нѣ есте локѣл а черчета ачѣ. Пентрѣ поѣ фѣе дестѣл а дѣ-сетѣна пѣтѣа атѣта, къ Лѣдовѣк дѣн тоатѣ вѣаѣа са аѣ фост ровѣт де фанатѣстѣл рѣ-лѣцѣос дѣн партеа вѣсерѣчѣи романе, шѣ а-чѣастѣ трѣсѣрѣ де карактер аѣ десѣвѣмѣтѣо дѣн фантѣ; къчѣ дѣпѣче ел зѣра дѣн сѣфлет ка пе орѣ че пѣгѣнѣ пе тоцѣ чеѣ де леѣеа грѣчѣаскъ рѣсѣрѣтеапѣ, апоѣ ла 1559 порнѣ рѣсѣвоѣв вѣрѣчат асѣпра Сѣрѣвѣлор шѣ а Бѣл-гарѣлор, карѣи се цѣнеа де вѣсерѣка рѣсѣрѣ-теапѣ; пе лѣкѣиторѣи дела гѣрѣле дѣпѣрѣѣ дѣѣ вотежѣ прѣн пѣтереа артелор, ѣар ла Тѣтарѣи команѣ трѣмѣсе шѣ кълѣгѣрѣ ар-маѣцѣи.*) Пе де алтѣ парте Лѣдовѣк пе Ро-

мѣнѣ дѣѣ зѣра пѣзѣтѣаѣ дѣн прѣчѣна рѣлѣцѣѣ, чѣ шѣ пентрѣ-къ маѣ пѣнтѣе пѣтѣаѣ къ врео 15 анѣ Александрѣ Басарав Домпѣл Цѣрѣѣ ромѣнѣцѣи вѣтѣсе пе краѣѣл Карол Роберт татѣл лѣѣ Лѣдовѣк асѣфелѣѣ де крѣпчеп, дѣнкът дѣсѣшѣн монархѣл абѣа сѣкѣпѣ къ вѣаѣдѣ. Іатѣ дар къ пе Лѣдовѣк зѣра дѣдоѣѣтѣ лесне дѣл фѣчеа а прѣѣмѣ инфортѣцѣи стрѣжѣ-ве асѣпра Ромѣнѣлор шѣ тотѣеодатѣ а лѣ-кра дѣпѣ ачелеаш. Де алтѣнтрелеа дѣл-чеаѣа лѣѣ Лѣдовѣк аѣ авѣт прѣлеж а о кѣ-поаѣе шѣ Сасѣи дѣн Трансѣлванѣа атѣнчѣ, кънд еѣ пе воѣнд а плѣтѣ контрѣвѣзѣцѣа, рѣвеларѣ (1542). — Че сѣ зѣчѣет де Владѣслаѣ, къ акѣрѣѣа скрѣсорѣ воѣгѣи а пе къфѣнда? Пѣ-цѣн, атѣта пѣтѣаѣ, къ Владѣслаѣ, ка зѣпѣл че дѣнѣи дѣдѣсе пе сорѣса Елѣсавѣта де пѣвастѣ лѣѣ Bogdan Домпѣлѣѣ Молдавѣѣѣ, аѣ трѣвѣѣт сѣѣ прѣдѣѣаскъ тѣлѣт пе о паѣѣе, къ а кърѣѣ къпѣтѣнѣе нѣ с'аѣ дѣдоѣѣт а се рѣдѣи. Дѣчѣ де аѣ шѣ дат Владѣслаѣ порѣнчѣи, ка нѣѣе Ромѣнѣи фѣкъторѣ де рѣле, (де каре шѣ а-сѣтъзѣ се афлѣ ла тоате паѣѣѣе фѣрѣ нѣчѣи о деоѣѣвѣре, хоѣѣ, зѣчѣгашѣ, апрѣнѣзѣторѣи,) сѣѣ фѣе прѣншѣи, жѣдекаѣѣ шѣ пѣдепѣцѣѣи, къ а-чѣаста ел нѣчѣи дѣкѣт н'аѣ пѣтѣт дѣнѣелеѣе пе тоатѣ паѣѣа, чѣ пѣтѣаѣ пе зѣнѣи фѣкъторѣ де рѣле. Алта ар фѣи, кънд паѣѣа тоатѣ ар фѣи къзѣт ѣн нотам ѣнѣделѣтѣтѣс, кът с'аѣ дѣтѣтѣмплат ачѣаста зѣнор паѣѣи дѣнтрѣѣи, къар шѣ ачѣи дѣн Трансѣлванѣа. Ачѣ се къ-вѣне а нѣ зѣта нѣчѣи ачѣеа, къткъ Владѣслаѣ ка зѣн воем че ера шѣ краѣѣ тотѣеодатѣ шѣ а Боѣмѣѣѣ, каре нѣ къпоѣѣеа нѣчѣи лѣмѣеле нѣчѣи рѣлаѣѣѣе паѣѣѣлор Трансѣлванѣѣѣѣ, ера сѣмѣт преа де тѣлте орѣ а прѣѣмѣ инфортѣцѣи сѣнѣ-стре шѣ але сѣвѣскрѣѣе пе нѣмерѣте. Дѣн сѣжѣрѣшѣт чѣне сѣѣ тѣгѣдѣѣаскъ, къткъ Ро-мѣнѣи дѣн прѣнчѣпѣте зѣнеорѣ сѣмѣѣѣ де Тѣрчѣ

*) Joannes de Kikillew p. 196. M. Cromerus de Origine Polonorum.

с'аѣ дѣтѣрѣтаѣ пѣ фѣча инкѣрсіи ші маі деа валта; дар дѣсѣ о фѣча пѣтаі еі ачаеста? Аѣ пѣ ші Ѣнгѣріі де кѣте орі авеа кѣф, пѣвѣліа дѣ Цѣріле вечіне? Bede dī Domnīlor асѣеліѣ de докѣменте рѣнчедѣ, вѣдїтоаре пѣтаі де вѣрѣ націоналѣ, пѣскѣте дїн віна веакѣрілор, іар пѣ дїн карактер націонал, че пѣдїн кѣмпѣнеск. Ші аѣ Длорвоастре в'ар пѣріа віне, кѣнд пої дѣкѣ ам дескїде історїа ші ам кѣлеце тп каталог лѣнг де асемenea докѣменте свѣрѣтоаре? Спре пїлдѣ: чїне сѣ дѣпѣте націеі сѣсесїї де асѣзі, кѣткѣ не времеа пѣвѣліреї тѣтарїлор Сасїї дела Podna с'аѣ дѣсоціт кѣ тѣтарїі ші дѣветѣндѣсе кѣ таре фѣріе аѣ прѣдат дѣ пѣрділе ачелеа. (Roger Cap. 20 apud Schwandtner Scriptores regum hung. Tom. I. pag. 292 edit. Wien. in folio 1746). — Ла а. 1272 Сасїї дела Mediashevelarѣ ші ажѣнгѣнд ла Бѣлград, апрїнсерѣ вісерїка, дѣ каре се тѣсесерѣ нїце канонїчі. Се кѣдеа? Bezī Eder, ші Benkő Milcovia T. II. p. 309. — Пела а. 1568 ші іарѣш 1591 Магїарїі стрїга ші скріа, кѣ Сасїї сѣнт нїце фѣгарї, венетїчі, желерї, тѣрѣторї, не карї ар тревѣі аї тракта пѣтаі тѣрчене. Вѣ дѣтрев ера віне, ера дрепт аша? (Miles Sb. Würgengel) Чїне сѣ каѣте віпѣ Магїарїлор де асѣзі, кѣткѣ стрѣвѣнїі лор дѣкѣ ші ла аѣл 1505 (Септ. 12.) аѣ хотѣрѣт дѣ Dietѣ, кѣ темелїа домпїреї лор тревѣіе сѣ фіе пѣтаї артеле, пѣтаї вѣрсареа де сѣнѣе ш. а. ш. а.? — Дар фїндкѣ Длорвоастре вѣ плаче а вѣна ла докѣменте векї, вѣдїтоаре де карактере, плакѣ а прїїмі ші дїн парте-пѣтѣкар зѣл. Ferdinand I. кѣтрѣ Ніколѣе Oláh (Ромѣнѣл) архїепїскопѣл Стрїгонѣлї ла 1548 Ноетврїе 25 скріе аша: Haec vero

sunt omnes propemodum laudatissimarum gentium origines, inter quas Valachi gentiles sui, minime postremas habent, utpote quos ab ipsa rerum Domina Urbe Roma oriundos constat: unde nunc quoque sua lingua Romani vocantur, tua ista gens fortitudine praepollens fuit; multorum praestantissimorum Ducum Genitrix, inter quos Joannes Huniades Inclyti Mathiae Regis Pater et illius aetatis proximi maiores Tui enituisse feruntur.“ Іатѣ тп дѣпѣрат цѣрман фѣрѣ патїмѣ асѣпра Ромѣнїлор, кѣт рѣкѣноаѣе атѣт романїтатеа кѣт ші вѣрѣвѣдіа лор! Дѣтрѣ адевѣр преа рарѣ пїлдѣ де о рѣкѣноаѣере неїнтересатѣ. Ромѣнїї аѣ ші авѣт пѣпорочїреа де а'шї ведеа історїа лор скрісѣ пѣпѣ акѣта парте таре пѣтаї де вѣрѣвѣді дїн сїнѣл націїлор стрѣїне, карї авїа ера вреодатѣ слової де патїмѣ, Аша дѣтре історїчіі с'аѣ хропїції Ѣнгѣрілор авїа аѣлѣм патрѣ, карї сѣ рѣкѣноаскѣ чел пѣдїн романїтатеа Ромѣнїлор*), не каре алдїї се сілеск а о пѣдѣшї дїн політїкѣ, ка адекѣ волѣл націонал сѣ а доартѣ ла Ромѣнї кѣ тотѣл, дѣ каре дѣсѣ еї пѣ шїѣ че тѣлѣт се дѣшалѣ.

Сѣ маї адаоѣем пѣдїне ші пѣнтрѣ релїдїе. Че ві се паре, кѣ дѣтре тоате дѣштѣнїле времїлор націїле коплѣкѣїтоаре, кїар ші дѣ артїколїї де леѣе асѣпра кѣрора Ромѣнїї аѣ тот кѣвѣнтѣл а се пѣлїце, тотѣш пѣміреа де націе лі с'аѣ дат, дїн протївѣ асѣпра релїдїеї греко-рѣсѣрїтене, а лор, дѣпѣче маї пайнте аѣ фост декларатѣ

*) Bonfinius rerum hungaricarum Decadis 2ae. L. 7. pag. 196 sub A. — Istvánfius Hist. L. 13. Katona Hist. pragm. Reg. Hung. T. 25. Benkő Transsilvaniae Tom. I. §. 156.

де сфери́тъ, апо́и ма́и ла вртъ прѣн арт. 6 din a. 1671 с'а́х хотърѣт, ка кѣар шѣ повѣлімеа ромѣнеаскѣ, каре ар ма́и кѣтеза а тѣртѣрѣсі крѣдѣнда рѣсѣрѣтеапъ, сѣ фѣі ліпсітѣ де тоате прерогативеле повѣлітаре (тѣкаркѣ артиколѣа ачеста п'а́х фост време кѣнд сѣ се пѣіе дѣ лѣкраре, дѣпѣче песте пѣціні ані Австріа кѣпринсе Цѣара ачеста.) Ба лѣкрѣл ажѣнсесе ла атѣта, дѣкѣт епіскопѣл Магіарілор реформаци́ а́х сѣпѣс шѣшѣі пе о парте а клерѣлѣі ромѣнесп. *) Іатъ міжлок пѣтернік де а траѣе пе повѣлімеа ромѣнеаскѣ ла калвініаніст шѣ ла деснаціоналізарѣ! Іатъ толеранціѣ протестантїкѣ! — Дѣнкѣ о дѣтребаре: Релїци́а ромапо-католикѣ есте прїімітѣ дѣнтре челе патрѣ. Кѣм с'а́х дѣпѣтплат прїгопѣреа, ва стѣрпѣреа еї дѣн Трапсїлванїа дѣдатъ дела 1656 дѣчепѣнд шѣ пѣпъ ла сѣпѣперѣа сѣпт Австріа, дѣкѣт авїа ма́и рѣмасерѣ католичї пѣціні дѣ Сѣкѣіме? De jure опї de facto? Ведѣгї, кѣ нічї леціле п'а́х цїѣт апѣра пе партиде! Дѣнсѣ деспре релїци́е алѣдатъ пе ларг. Дѣ сѣжршїт

VII. Пѣптрѣ Домніторїі дѣн ваза Австріѣі Двоастрѣ зїчеці кѣте цїці; Ромѣніі Трапсїлванїі дѣн партеле цїѣ атѣта, кѣ ачѣі Домніторїі пе кѣт леа́х дат тѣна, дѣн времї дѣн времї тот а́х алїнат соартеа лор.

Тоате ачестѣа шѣ ма́и тѣлте алтеле

*) Дѣн о карте де протопоніѣ дѣн архївѣл вісерїчїі дѣн Хѣнедоара датъ де мїтрополїтѣл Теофіла шѣі де Veszprémi János сѣперїптендѣнтѣл дѣн 9. Apr. 1697 ачест дѣн зрѣт се. сѣвскрїѣ: Erdélyi reformatus magyar és oláh püspök. Аша че мїраре, дакѣ Ромѣніі ажѣнсесерѣ а плѣтї quinquagesimas шѣ Сасїлор? —

поа́х пе сѣпт кѣпоскѣте — шѣ іатъ ві ле спѣнем ка сѣ пѣ вѣ дѣншѣлаці. Вѣ дѣтребѣм тотдеодатъ: акѣта дѣн веакѣл ал 19-леа че сѣ фѣіе кѣ Ромѣніі?

George Barić.

Domn'ul Dr. St. A. Pot și Rom'ni și Ardeleni d'napainte a D'zmea-l'zi d'naprivind'ul k'atr' s'virettele Magiarilor despre panslavism'.

Дѣнапїте де врео кѣцїва ані, — дѣнапїте де преа пѣціні ані, опї де кѣте опї се фѣчѣа ворѣв деспре обшѣтешїте їнтересе але Ардеалѣлї, віѣдїі Ромѣніі рѣтѣнеа́х вітаці кѣ тотѣл дѣн старѣа, ла каре пѣдрѣнтатеа веакѣрїлор дѣі осѣндїсе. Дар акѣт, декѣнд сѣліле повѣлілор Магіарї а́х дѣчепѣт а се дѣкѣлзї де фокѣл Магіароманїѣі, ачѣі вѣрѣваці, карїі се сокотескѣ пе сїне кїѣтаці а фаче калкѣлѣл дѣнапїте, а́х скѣлат шѣ пе Ромѣніі ва дѣн мормїнте. Лавдѣ лѣі Дѣзмѣзеѣ! Оаменїі дар, а́х кѣпоскѣт, кѣ дѣн дѣнпопорїмеа Ардеалѣлї Ромѣніі пѣ сѣпт врезн елемѣнт ашеа де пе дѣсѣмпѣтор, дѣкѣт сѣ се поатѣ фаче врео префачере дѣн таре фѣрѣ дѣпшїі; ашеа есте, оаменїі а́х дѣчепѣт а кѣпоаште, кѣ дѣхѣл веакѣлѣі а́х фѣкѣт зп пасѣ ма́и тѣлт дѣнапїте шѣ кѣ:

„А лѣтеї темѣліе се мїшкѣ, се кѣтеште. Векіле-ї їнстїтїціі се стерг, с'а́х рѣцінїт; зп дѣх ферѣе дѣн лѣте шѣ омѣл се гѣндеште, Алеаргѣ кѣтрѣ тіѣе, кѣчї времеа а сосїт!“

(Александрекѣ.)

Domn'ul Dr. Pot d'napcartea sa recom'ndat' de onopata Redac'iei d'nap de ma'napainte, av' b'v'ntatea de a ne d'napk'ina pa-

раграфъл чел маї mare, фаца 47—60. Іатъ'л ачі традѣс дптретѣ:

VI. Нанславїстѣл, саѣ: Ромѣнїи ши повїлімеа (арїстокрадіа).

„Еї сеамїнѣ вѣнтѣ ми вор сечера фѣртѣнѣ.“
Осіа к. VIII. в. 7.

„Domnii din adъnarea цепералѣ (діетѣ)

дп Квѣшїѣ поате къ аѣ пѣскѣт о лїмѣв де канчеларїе ши къ акѣт се вѣкѣрѣ къчї аѣ адѣс пе копїл дп лѣме*); dar de а декїара врео лїмѣв де лїмѣв а Цѣреї п'авем нїчї о невоїе: пентрѣ-къ о лїмѣв а Цѣреї авем пої де тѣлт. Ачеаста пѣ есте нїчї лїмѣв цертанѣ (съсеаскъ) нїчї чеа магіарѣ, чї лїмѣв ромѣнеаскъ! Ної паціїле челе къ стат (Магіарїї, Секзїї ши Сасїї) пе пѣтем пѣне ши рескъкъра кът пе ва плѣчѣ, лѣкрѣл есте ашеа ши пѣ алѣел, Пс, пс! дпї вор зїче ши те вор апѣка пе ла спате де тѣлѣ: „Простѣле, ачеаста пѣ тревѣе съ о спїї!“ — Де ачеастѣ опоратѣ тїтѣл поате къ сѣнт вреднїкѣ ши пентрѣ челелалте ловїтѣре дїп парте-мї, — дпсѣ токмаї аїчї те сокотескъ респлѣтїт ши маї тѣлт декѣт аш фї мерѣїт; къчї еѣ, тѣ, ел, пої, вої, еї, тоцї сѣнтет дпкредїн-цацї деспре ачеаста. Кѣнд вїне ворѣа де о лїмѣв пѣвїкѣ а Цѣреї, пої кредет тоцї, къ прїп ачеаста пѣ се поате дпделеде алта, декѣт чеа ромѣнеаскъ. Анзадар гонїтѣл стрѣтїон ва аскѣнде ал сѣѣ капѣ дп тѣѣв къ пѣрере, къ, дакъ ел пѣ vede, нїчї алцїї пѣ'л вор vede. Нѣ фѣрѣ къвѣнт се спѣне ачеаста, ашеа мї се паре; ши токмаї де пѣ ам спѣне, тогѣши лѣкрѣл ретѣне кът есте. Маї вїне есте а тѣртѣрїсі ши а къцета асѣпрѣ, декѣт а тѣчѣ ши а пѣ не гѣудї. Фапта пѣ о пѣтем тѣгѣдзї. Андатѣ че се адѣнѣ ла зп локѣ оamenї дїп деосевїте пацїї, — карїї дпсѣ нїчї зпѣл нїчї алѣл пѣ

*) Картеа ера маї тїпѣрїтѣ, кѣнд аѣ венїт дїп Вїена ресолѣцїїле дпшѣртѣшїтї ши анѣме ачеаа асѣпра лїмѣвї магіаре.

къпоскъ лїмѣв челѣлалт, — пѣмаї декѣт їнтрѣ ла мїжлокѣ чеа ромѣнеаскъ ка зп ал треїлеа вѣрѣват спре а фї органѣл де дпделецере. Факѣ чїнева о кълѣ-торїе, дѣкъсе ла зп тѣргѣ де Царѣ (вѣл-чїѣ, іартарок): ромѣнеште штїе фїеште-каре; ши дпаште де а черчета дакъ кътаре штїе пентѣеште орї кътаре зпгѣреште, дптреворѣреа се ши дпчепе дп лїмѣв ромѣнеаскъ. Апої къ Ромѣнѣл нїчї къ поцї ворѣл дп алѣ лїмѣв, пентрѣ-къ де обште ел ворѣеште пѣмаї лїмѣв са. Ачеаста вїне де аколо: ка съ дпведе чїнева зп-гѣреште орї пентѣеште, аре тревзїндѣ де скоалѣ, іар ромѣнеште дпвѣцѣм фѣрѣ нїчї о скоалѣ, пе злїде дп дпшѣртѣшїреа де тоате зїмеле. Дшѣрїнда къ каре дпвѣ-цѣм лїмѣв ромѣнеаскъ, пѣ вїне пѣмаї де-ла тѣлцїмеа къвїнтелор лѣтїнепїтї, — пе каре ачеастѣ аместекѣтѣрѣ де попор прїп дппрезпѣ-топїреа къ колонїстїї романї леаѣ прїмїт дп сїне*) ши пе каре дѣпѣ чеа пѣлѣ акѣт лѣтїнеаскъ а поастрѣ крештере фїреште ле дпделедеам, — чї дпсѣн вїа-ца де тоате зїмеле пе адѣче дп дпшѣртѣ-шїре къ ачест пѣтѣрос попор, каре фаче маї жѣтѣтате**) дїп тоатѣ дппопорї-меа Ардеалѣлзї. Астѣзї пе ретѣне о ворѣ-вѣ, тѣне пї се лїнеште алта ши дѣпѣ пѣ-цїпѣ време пе поменїт, къ штїм ромѣне-ште, фѣрѣ а о фї дпвѣцат пропрїе. Шї дакъ іар венї къїва греа де дпвѣцат, се рекотѣндѣ дпвѣцареа еї прїп мїї де тре-взїнде. Дакъ вреа чїнева съ грѣїаскъ къ зп Ромѣн, есте сїлїт съ о факѣ дп лїмѣв лзї, къчї дптрѣлт кїп аре съ прїмеаскъ дела ел о мїшкаре дїп змерї дпсодїтѣ де къпоскътѣл „пѣ штїѣ.“ (Ва зрта.)

*) Нѣ ашеа, чї астѣел: „Пе каре ачест попор, че се траѣе дїп колонїстїї романї, ле аѣ пѣ-страт ши дѣпѣче оаре каре ретѣшїде де Дацї с'аѣ топїт ши с'аѣ пїердѣт дп ел.“ (Везї маї жос.)

**) Нѣ: маї жѣтѣтате, чї маї вїне де жѣ-штѣтате.